

Livsvilkår og udviklingsmuligheder på landet

Livsvilkår og udviklingsmuligheder på landet

Viden, cases, teorier

Red. af Gunnar Lind Haase Svendsen

SYDDANSK UNIVERSITETSFORLAG 2013

© Forfatterne og Syddansk Universitetsforlag 2013
Sat og trykt af Specialtrykkeriet Viborg A/S
Omslag: Donald Jensen, Unisats ApS

ISBN 978 87 7674 656 8

Billedet på side 111: © Allan Otte/billedkunst.dk

Livsvilkår og udviklingsmuligheder på landet er trykt med støtte fra:
Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter

MINISTERIET FOR
BY, BOLIG OG
LANDDISTRIKTER

Mekanisk, fotografisk, elektronisk eller anden mangfoldiggørelse af denne bog er kun tilladt med forlagets tilladelse eller ifølge overenskomst med Copy-Dan

Syddansk Universitetsforlag
Campusvej 55
5230 Odense M

Tlf. 6615 7999
Fax. 6615 8126
www.universitypress.dk

Indhold

Forord.....	7
1. Landlig italesættelse og virkelighed 1996-2011 af <i>Gunnar Lind Haase Svendsen</i>	9
I Politik, økonomi & sociale forhold	
2. Udkantseuropa af <i>Niels Otto Haldrup</i>	29
3. Den økonomiske udvikling i danske yderområder 1986-2010 af <i>Peter Sandholt Jensen</i>	35
4. Erhvervsstrukturen og udviklingen i udkantsområderne, 2000-2008 af <i>Sanne Schroll og Villy Søgaard</i>	42
5. Socialt udsatte børns fattigdom og afsavn i Udkantsdanmark af <i>Carsten Kronborg Bak</i>	51
II Erhvervsudvikling	
6. Det er en tænketank, ikke en pengetank – om LEADER og forskningens øjne herpå af <i>Annette Aagaard Thuesen, Maria-Louise Lindgaard Galamba og Kasper Aalling Teilmann</i> . . .	61
7. Nyt brug af land – nye landbrugere af <i>Hanne Wittorff Tanvig</i> . . .	70
8. Landboturisme – hvad er det? af <i>Niels Christian Nielsen</i>	79
9. Netværkssamarbejdende SMV'ere: Hvordan påvirker de livet på landet? af <i>Tove Brink</i>	89
10. Bevarende erhvervsudvikling i landdistrikterne? af <i>Johs. Nørregaard Frandsen</i>	98
III Fysisk planlægning	
11. Et billede på landdistrikterne? Et essay om repræsentation af <i>Chris Kjeldsen og Bo Allesøe Christensen</i>	109
12. Lokalt forankrede og samarbejdsdrevne landskabsstrategier – både mål og middel for lokal landdistriktsudvikling af <i>Jørgen Primdahl, Lone Kristensen og Kamilla Hansen Møller</i>	118

13. Fremtidens boligbyggeri i landzonen af Jan Kloster Staunstrup og Jørgen Møller	128
14. Sognekort, radikal kartografi og borgerinddragelse version 2.0 af Niels Chr. Nielsen og Thomas Theis Nielsen	136

IV Offentlig service

15. Skolelukninger på landet: Hvor, hvor mange og hvilke konsekvenser? af Gunnar Lind Haase Svendsen	149
16. Bibliotekets betydning i landdistrikterne af Dorthe Salling Kromann	162
17. Personbefordring i landdistrikterne: En udfordring, der kræver nytænkning af Jørgen Møller og Niels Agerholm	171
18. Partnerskaber: Vækstfremmere eller skalkeskjul? af Malene Brandt Winther	178
19. Folkekirkens fremtid i landsognene – afvikling eller udvikling? af Merethe Jørgensen	189

V Tilflyttere og bosætning

20. Potentiale for migration fra by til land: Ønsker byboere at bo på landet? af Jens Fyhn Lykke Sørensen	201
21. Tilflyttere til yderområder: Flyttemotiver, sociale relationer og hjemfølelse af Helle Nørgaard	208
22. Den grænseløse by: Når københavnere flytter på landet af Louise Glerup Ager	216
23. Luft omkring dig. Om tilflytning og institutionel kapacitet i fem danske landsogne af Annette Aagaard Thuesen	225

Om forfatterne	231

Forord

Hvorfor bo på landet? I et interview, jeg lavede med en virksomhedsejer i Lemvig Kommune i december 2010, kom vi ind på emnet. Virksomhedsejeren gjorde det klart, at han ikke opfattede sig selv som boende i en udkant. På mit opfølgende spørgsmål: "Så det er ikke en udkant?" svarede han følgende:

"Ikke i mine øjne. Ikke i mine øjne. Og jeg synes, at rent naturmæssigt, har vi jo både fjord og hav og skov og alverdens ting lige tæt på og... jeg sejler en lille smule i min fritid. Det ka' jo ik' være bedre. Jeg vil føle mig ramt, hvis jeg boede i Herning for eksempel. Der er jo ingen vand (...) Jeg synes, det er fantastisk... en morgen, man kommer her efter det her stormvejr. Vinden har lagt sig. Så når jeg parkerer herude [ved maskinfabrikken] om morgenen, og det er helt stille, så ka' du høre havet. Fordi dønningerne... der er godt nok ni kilometer derud, men du ka' høre dønningerne endnu, de er der endnu fra stormen (...) Og så er der blevet helt stille, når vinden er blevet væk. Det er da fantastisk. Man ka' osse nogen gange nærmest lugte saltvandet. Det er da helt vildt. Det er lidt... ja. Det vil jeg æ bytte med at sku' cykle på en cykelsti eller op og ned ad Århus Sporveje. Så...."

Måske er det efterhånden meget udbredte billede af landdistrikter som en 'udkant' – Udkantsdanmark – ikke helt dækkende for virkeligheden derude. Forhåbentlig kan denne bog bidrage til at give et lidt mere nuanceret billede af de danske landdistrikter anno 2012.

Bogen forsøger som sådan at opfylde et behov for mere viden i forbindelse med de mange debatter, der har været – og stadig er – om landdistrikterne eller de såkaldte yderområder: Hvad gør vi ved dem? Hvordan modvirker vi affolkningen, og skal vi forsøge at modvirke den? Hvordan tiltrækkes potentielle tilflyttere? Hvordan fastholder vi den offentlige service i de tyndt befolkede områder? Hvilke *fordele* er der ved at bo på landet sammenlignet med bylivet? Hvordan skaber vi flere arbejdspladser på landet, et bedre vejnet, bedre internetforbindelse, mere velholdte huse og kulturmiljøer, flere samlingssteder, osv.?

Den øgede opmærksomhed omkring sådanne spørgsmål fra politikere, borgere, journalister og andre interessenter kræver en let tilgængelig viden, som kan kvalificere debatten yderligere. Formålet med denne antologi er

netop at formidle relevant viden om landdistriktsområdet, med fokus på de danske landdistrikter. Vi har bestræbt os på at lave bogen så letlæst og populærvidenskabelig som muligt. Hensigten har desuden været at få belyst en række af de vigtigste emner i forbindelse med landdistrikterne og levevilkårene der. Derfor indbefatter bogens 23 bidrag vidt forskellige emner, der strækker sig fra den økonomiske udvikling, national og kommunal landdistriktspolitik, støtteprogrammer, børns vilkår, medie billedet af landdistrikterne, fysisk planlægning, de nye tilflyttere, muligheder for øget bosætning, landboturisme, erhvervsudvikling, skolelukninger til biblioteker og kirkeliv.

Bogen er tænkt som en opfølgning på to tidligere antologier, der 'tog temperaturen' på de danske landdistrikter i henholdsvis 1997 og 2007: *Landdistrikterne 1950-2050* (redigeret af Jessen, N.H., Myrtue, A., Møller, P.G. & E. Porsmose, 1997, Odense Universitetsforlag, Narayana Press, Gylling) og *Landvindinger. Landdistriktsforskning og –perspektiver* (redigeret af Svendsen, G.L.H. & H.W. Tanvig, 2007, Syddansk Universitetsforlag, Narayana Press, Gylling).

Til slut vil jeg gerne takke Ministeriet for By, Boliger og Landdistrikter for økonomisk støtte til udgivelse af denne bog. Og selvfølgelig en stor tak til alle bidragyderne!

Esbjerg, maj 2012

Gunnar Lind Haase Svendsen